

POŽADAVKY NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ VLÁDĚ ČESKÉ REPUBLIKY

- 1) Urychleně přijmout nový občanský zákoník a dalších právní normy které posílí transparentnost neziskového sektoru. V tomto smyslu neprodleně zlepšit legislativní podmínky pro činnost občanských sdružení (spolků), které jsou nejpočetnější součástí neziskového sektoru. Posílit roli nestátních neziskových organizací (NNO) v poradních orgánech vlády, přičemž budou zachovány osvědčené formy spolupráce.
- 2) Odstranit nerovné podmínky různých typů neziskových organizací a systémovými opatřeními zajistit rovné právní a ekonomické prostředí pro všechny neziskové organizace bez ohledu na jejich právní formu a zakladatele (včetně příspěvkových organizací).
- 3) Vytvořit podmínky pro rozvoj dobrovolné práce a dořešit nevyhovující postavení dobrovolníků v organizaci, jejímiž jsou členy.
- 4) Zajistit zpracování analýzy neziskového sektoru v ČR včetně jeho financování a na základě toho projednat návrh nového systému financování NNO. Zjednodušit nesystémový a byrokratický dotační systém financování neziskového sektoru a doplnit jej veřejnými zakázkami na zabezpečení veřejně prospěšných činností a služeb, jakož i dalšími vhodnými nástroji včetně víceletého financování. K tomu vytvořit fondy na veřejně prospěšné služby, jejichž zdrojem bude část výnosů z hazardních her, spotřebních daní (zejména z tabáku a alkoholu), sociálního pojištění (na sociální služby) a z dalších obdobných zdrojů (např. dividendy).
- 5) Usnadnit přístup neziskového sektoru k fondům EU podporou vhodných nástrojů. Zasadit se rovněž o zřízení Globálního grantu využitelného pro financování činnosti střešních územních a oborových sítí NNO, který podpoří jejich profesionalizaci.
- 6) Přizvat NNO k přípravě programového období 2014 – 2020 a zajistit k tomu konzultace s neziskovým sektorem.
- 7) Zajistit legislativní zakotvení sociální ekonomiky a sociálních podniků a svěřit agendu podpory rozvoje sociální ekonomiky některému členu vlády.

Důvodová zpráva:

Občanský sektor vyplňuje prostor mezi státem a státními institucemi na straně jedné a jednotlivými občany nebo skupinami občanů na straně druhé. Působí v prostředí trhu, v němž k tržnímu ziskovému hospodaření nabízí jako alternativu neziskové hospodaření, tzv. sociální ekonomiku, která zisk nerozděluje mezi zakladatele, vlastníky či společníky podniku, ale vkládá ho zpět do vlastního hospodaření. Občanský sektor přirozeně reaguje na nedostatky státu a trhu. Reprezentuje to, co chtějí zodpovědní lidé sami od sebe společně dělat v zájmu společnosti a spoluobčanů. Má své specifické potřeby a požadavky, potřebuje akceptaci od veřejné správy jako rovnocenný a svéprávný partner. Proto považuje za důležité zakotvit do budoucího programového prohlášení vlády navrhované body, které zajistí udržitelný rozvoj občanského sektoru jako celku i jím poskytovaných veřejně prospěšných služeb a činností.

- Občanská společnost je založena na začleňování, participaci a partnerství. Diskuse a jednání NNO navzájem i s vládou a orgány Evropské unie jsou více než potřebné proto, aby se jak stát, tak EU stala bližší a potřebnější občanům. Probíhá proces integrace NNO v jednotlivých zemích EU i jednání NNO s vládami. Smlouvu s vládou mají NNO ve Švédsku, Velké Británii a v Estonsku. Partnerství je ale již ve více zemích EU, např. ve Španělsku a Portugalsku. Kooperace na evropské úrovni musí být založena na iniciativách národní úrovně. Měl by být překonán současný stav "každý sám za sebe", důležitá je vzájemná spolupráce a integrace občanské společnosti (viz článek 11 Lisabonské smlouvy). Je třeba vytvořit fondy pro podporu kvalitního servisu poskytovaného síťovými a střešními NNO.
- Český právní řád dosud nedefinuje pojem občanský sektor, nezisková organizace, ani partnerství. Právě dosud chybějící jednoznačné právní vymezení a nepřehlednost občanského sektoru vede k překážkám v jeho rozvoji, mnohdy snižuje jeho transparentnost a důvěryhodnost.
- Dotační systémy na všech úrovních veřejné správy jsou administrativně vysoce náročné, a to jak pro poskytovatele dotací, tak pro příjemce (vypisování dotačních programů a kritérií, tvorba stále nových formulářů žádosti o dotace, zasedání hodnotících komisí, průběžná i zpětná kontrola apod.). Existuje několik různých systémů poskytování finančních prostředků z veřejných zdrojů neziskovým organizacím podle jejich právní formy, což způsobuje jejich nerovné postavení a nestejné podmínky jejich činnosti. Příspěvkové organizace státu, krajů a obcí financují jejich zřizovatelé přednostně a často bez ohledu na jejich efektivitu. Nevyhovující je také nesystémové financování NNO prostřednictvím tzv. účelových dotací v jednoletém rozpočtovém cyklu.
- Neziskový sektor je prostředím, kde dochází ke zvětšování společenského bohatství, ačkoliv jeho cílem není dosažení zisku. V tomto sektoru se využívají nemalé finanční prostředky, ze kterých NNO zajišťují veřejně prospěšné služby na vysoké úrovni s vysokou efektivitou.
- NNO mobilizují lidské zdroje, jak placené, tak dobrovolnické. Jsou významným zaměstnavatelem, mj. i osob ohrožených sociálním vyloučením a osob zdravotně postižených, který využívá flexibilních nástrojů politiky zaměstnanosti.
- Neziskový sektor je mnohdy veřejnou správou chápán pouze jako poskytovatel služeb. Přitom hraje důležitou roli v téměř každé oblasti života společnosti. NNO působí v oblasti vzdělávání, volného času dětí a mládeže, kultury a sportu, ochrany kulturního dědictví a životního prostředí, zájmové činnosti dospělých i mnoha jiných. Věnují se problematickým skupinám obyvatel a usilují o jejich sociální integraci. Podporují aktivní občanství, "hlídají" demokracii. Reprezentují zájmy občanů vzhledem k veřejným institucím a hrají důležitou roli v podpoře a naplňování lidských práv.

- Problémy čerpání finančních zdrojů z fondů EU spočívají nejen v jejich zbytečné administrativní náročnosti, ale zejména v udržitelnosti činností nově zahajovaných na základě výzev. Nekoncepčnost celkového pojetí uveřejňovaných výzev je důsledkem nízké úrovně komunikace mezi budoucími příjemci a zadavateli výzev. Přitom EU zdůrazňuje ve svých dokumentech nutnost této komunikace. Některé programy jsou koncipovány jako dodatečné zdroje především pro samotné resorty a krajské samosprávy, což je výslovně zakázáno v Národním strategickém referenčním rámci. Dalším problémem je převažující podpora nových aktivit, nikoliv již fungujících a efektivních činností, které jsou přitom nedostatečně finančně pokryty z veřejných zdrojů. To vede k plýtvání prostředků na nejrůznější školící, prezentační a konzultační aktivity, které pak nemají přímý efekt pro obyvatele regionu a jeho ekonomiku.
- Sociální ekonomika (a její subjekty - sociální podniky) představuje alternativní a komplementární možnosti řešení sociálních ekonomických a environmentálních problémů a přispívá k ekonomickému, sociálnímu a kulturnímu rozvoji obcí, regionů a zemí. Řada neziskových organizací je také ekonomicky aktivní formou malého a středního podnikání. Prodávají produkty nebo poskytují placené služby, z výnosů z těchto činností jsou kofinancovány veřejně prospěšné činnosti. Na rozdíl od praxe řady evropských zemí ČR dosud nepřijala koncept tzv. sociální ekonomiky, přestože se tento termín objevuje v materiálech Evropské komise, v mezinárodních analýzách i v Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost a Integrovaném operačním programu.